

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”
Jizzax davlat pedagogik instituti
rektori _____ Sh.Sharipov
_____ 2021 yil

09.00.04 – IJTIMOIIY FALSAFA IXTISOSLIGI BO‘YICHA
TAYANCH DOKTORANTURAGA KIRUVCHILAR UCHUN
“MUTAXASSISLIK FANI” DAN KIRISH IMTIHON DASTURI

Tuzuvchi: f.f.n., dots. A.Amanlayev

Taqrizchi: f.f.d., prof. B.Ochilova

Imtihon komissiyasining 2021 yil “28” 1 -sonli qarori bilan tasdiqlangan

KIRISH

Mazkur dastur 09.00.04-Ijtimoiy falsafa ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga kiruvchilarga mo'ljallangan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti: "Bugun biz davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarini tubdan yangilashga qaratilgan innovatsion rivojlanish yo'liga o'tmoqdamiz. Bu bejizga emas, albatta. Chunki zamon shiddat bilan rivojlanib borayotgan hozirgi davrda kim yutadi? Yangi fikr, yangi g'oyaga, innovatsiyaga tayangan davlat yutadi. Innovatsiya, bu – kelajak degani. Biz buyuk kelajagimizni barpo etishni bugundan boshlaydigan bo'lsak, uni aynan innovatsion g'oyalar, innovatsion yondashuv asosida boshlashimiz kerak"¹. Bu metodologik qarash falsafiy bilimlar to'g'risidagi nazariy va amaliy tasavvurlarni o'zgartirib, jamiyat taraqqiyotining yangi asoslarini ishlab chiqilishini taqozo etadi. Chunki, taraqqiyot tamoyillari, ijtimoiy-iqtisodiy voqelikka yondashuv xususiyatlari va paradigmalari doimiy ravishda o'zgarib, takomillashib boradi, ikkinchidan, ijtimoiy hayot va milliy taraqqiyot, uning tarixiy o'zgaruvchan xarakteri, dinamik murakkabligi, ijtimoiy sub'ekt rivojlanish darajasi, uning imkoniyatlari, hayotiy ehtiyojlar nisbati va ularni qanoatlashtirish, iqtisodiy va siyosiy turmushni o'z ixtiyori asosida qurishga to'la erkinlik, xususiy mulkka asoslangan manfaatlar (ehhtiyojlar) ustuvorligi, insoniy birliklar, guruhlarning sotsial aloqalari va munosabatlari, sotsial sifat va ijtimoiy infrastruktura, demokratik qadriyatlar va o'zini-o'zi boshqarish kabi hodisalarni ijtimoiy falsafiy tahlil qilish, jamiyatning sohalari transformatsiyasini chuqur, har tomonlama o'rganish va ilmiy xulosalarni shakllantirish zaruriyatini ifodalaydi.

„Yangi O'zbekiston“ va „Uchinchi Renessans“ g'oyasi zamirida O'zbekiston jamiyatida milliy ijtimoiy taraqqiyot dominantlari, insonlarning zamonga, hayotga bo'lgan munosabati o'zgarishi, ijtimoiy munosabatlar va institutlarning unifikatsiyalashuvi, ijtimoiy stratifikatsiya va ijtimoiy munosabatlarni tashkillashtirish, shaxsda hayotiy pozitsiya shakllanishi, jamoat birlashmalari ijtimoiy mavqei, milliy manfaatlar va milliy mentalitet, ijtimoiy va ma'naviy sohani rivojlantirish, shaxs ma'naviy qiyofasini yuksaltirish, manfaatlar, turli xil qarashlar, siyosiy va e'tiqodiy raqobatlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash, siyosiy partiyalar faoliyatini takomillashtirish, iqtisodiy hayotni, davlat qurilishini erkinlashtirish va fuqarolik jamiyatini shakllantirish, hokimiyat bo'linishi prinsipining insoniyat tomonidan umume'tirof etilgan tamoyillarini amalda qo'llash, davlat hokimiyati organlarining vakolatini nodavlat va jamoat tashkilotlariga o'tkazish, fuqarolik jamiyati institutlari faoliyati ko'lamini kengaytirish, aholining siyosiy madaniyatini oshirish, kishilar ongini madaniy,

¹ Mirziyoev Sh.M. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. –T.: O'zbekiston, 2018. –B. 88.

ma'naviy jihatdan yangilanish, boqimandalik illatidan tamomila xoli bo'lish, erkinlik va mustaqillik, milliy taraqqiyot va yuksalish kabi ne'matlardan to'la bahramand bo'la olish imkoniyatlarini shakllantirish kabi masalalarning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganishda "Ijtimoiy falsafa" fani muhim ahamiyat kasb etadi.

ASOSIY QISM.

Ijtimoiy falsafa fanining bahs mavzusi va vazifalari

Falsafa, ijtimoiy falsafa. Ular o'rtasidagi umumiy tomonlar va o'ziga xoslik. Ijtimoiy falsafa jamiyat haqidagi falsafiy bilimlar majmui sifatida.

Ijtimoiy falsafa va ontologiya. Ijtimoiy falsafa va gnoseologiya. Ijtimoiy falsafa va metodologiya. Ijtimoiy falsafa va antropologiya.

Ijtimoiy falsafaning predmeti, o'rganish ob'ekti. Ijtimoiy falsafaning asosiy muammolari: jamiyat, inson, ijtimoiy taraqqiyot va ijtimoiy bilish.

Ijtimoiy falsafaning tayanch tushunchalari. Jamiyat, inson, ijtimoiy taraqqiyot, ijtimoiy bilish, madaniyat, ma'naviyat, ijtimoiy hayot, tadrijiy rivojlanish, inqilobiy rivojlanish, ijtimoiy-siyosiy tizim, ijtimoiy xavfsizlik, mustaqillik, ijtimoiy hamkorlik, fuqarolik jamiyati, shaxs.

Ijtimoiy falsafaning jamiyat hayotidagi o'rni va funksiyalari.

Ijtimoiy falsafaning ijtimoiy-gumanitar fanlar orasida tutgan o'rni.

Ijtimoiy falsafa tarixi

Ijtimoiy falsafaning shakllanishi va rivojlanishining asosiy davrlari. Ijtimoiy falsafa - jahon falsafasi tarixining tarkibiy qismi: Qadimgi Sharqda shakllangan ilk ijtimoiy-falsafiy qarashlar. Xitoy, Xindiston, Markaziy Osiyo.

Qadimgi Yunon faylasuflarining ijtimoiy-falsafiy qarashlari. Suqrot, Aflotun, Arastu.

O'rta asrlar Markaziy Osiyo mutafakkirlarining ijtimoiy-falsafiy qarashlari. Abu Nasr Farobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino.

O'rta asrlarda G'arbiy Yevropa mamlakatlarida ilgari surilgan ijtimoiy-falsafiy qarashlar. Foma Akviniski.

G'arbiy Yevropa Uyg'onish davridagi ijtimoiy-falsafiy qarashlar. Tomas Mor. Tommazo Campanella.

Yangi davr G'arbiy Yevropa olimlarining ijtimoiy-falsafiy g'oyalari.

XVII-XVIII asrlarda shakllangan ma'rifatparvarlik g'oyalari. Tomas Gobbs. Sharl Lui Monteske. Jan Jak Russo.

Nemis mumtoz falsafasida jamiyat va inson muammolari. Ijtimoiy falsafaning fan sifatida shakllanishi. Gegel. Feyerbax. K. Marks, Ogyust Kont, Gerbert Spenser.

XX asr va hozirgi davr ijtimoiy falsafasi taraqqiyoti Yemil Dyurkgeym, Osvald Shpengler. Karl Yaspers. Anri Bergson.

Jamiyat – yaxlit tizim sifatida. Jamiyatning falsafiy talqini.

Jamiyat ijtimoiy falsafaning tadqiqot ob'ekti sifatida. «Jamiyat» tushunchasining ma'nosi. Jamiyatning mohiyati. Jamiyat ob'ektiv borliqning

tarkibiy qismi, tabiat taraqqiyotining mahsuli va ko'rinishi. Jamiyatda amal qiladigan qonunlar, ularning o'ziga xos jihatlari. Jamiyat – yaxlit tizim sifatida. Jamiyat hayoti va uning o'ziga xos jihatlari. Barqarorlik va beqarorlik. Onglilik va ongsizlik. Tartib va tartibsizlik. Jamiyat hayotining asosiy sohalari. Jamiyatning iqtisodiy hayoti. Jamiyatning siyosiy hayoti. Jamiyatning ijtimoiy hayoti. Jamiyatning ma'naviy hayoti. Jamiyat. Ideal jamiyat. Axborotlashgan jamiyat. Fuqarolik jamiyati.

Fuqarolik jamiyati

Ideal jamiyat. Fuqarolik jamiyati tushunchasi. Fuqarolik jamiyati to'g'risidagi falsafiy qarashlar. Fuqarolik jamiyatini barpo yetish ijtimoiy taraqqiyot yo'nalishi sifatida. Fuqarolik jamiyatining tuzilishi. Fuqarolarning o'z-o'zini boshqarish organlari - fuqarolik jamiyati shakllanishining bosh omili. Fuqarolik jamiyati institutlari. Mahalla - O'zbekistonda fuqarolarni o'z-o'zini boshqarish organi sifatida. Fuqarolik jamiyatini barpo yetish va rivojlantirishda siyosiy va huquqiy madaniyatning o'rni.

O'zbekistonda barpo etilayotgan fuqarolik jamiyati.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yilning 7 fevral kungi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni bilan 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasidagi asosiy g'oyalar.

Jamiyat hayoti va taraqqiyoti omillari.

Tabiat va jamiyat, ular orasidagi uzviy aloqadorlik. Tabiat, inson va jamiyat orasidagi uzviy bog'liqlik va aloqadorlikning falsafa va fan tarixida qo'yilishi. Jamiyat tabiat taraqqiyotining davomi, bio va sotsioevolyusiyaning mahsuli va ko'rinishi sifatida. Jamiyatga taraqqiyotning tabiiy omillari: geografik muhit, demografik omil.(Aholi zichligi). Geografik muhit va uning jamiyatga ta'siri. Tabiat jamiyat hayoti va taraqqiyotining tabiiy asosi va sharti. Kosmosfera, noosfera, biosfera tushunchalari to'g'risida. V.M.Vernadskiyning noosfera konsepsiyasi. Geografik muhit va jamiyat orasidagi dialektik aloqadorlik. Tabiatning jamiyatga va jamiyatning tabiatga ta'siri. Geografik determinizm nazariyasi. Geografik siyosat tushunchasi.

Geografik siyosat davlat siyosatining muhim yo'nalishi sifatida. O'zbekistonning geografik siyosati. Demografiya demografik omil. Aholi zichligi tushunchasi. Aholi zichligi qonunining jamiyatda amal qilish xususiyatlari. Demografiya - aholi, nufus haqidagi fan. Jamiyatdagi demografik jarayonlar. Migratsiya. Urbanizatsiya, Ruralizatsiya. Demografik jarayonlarning jamiyat hayoti va taraqqiyotiga ta'siri. Jamiyatning demografik tarkibi. Demografik muammolar. Demografik siyosat. O'zbekistonning demografik siyosati.

Jamiyat hayoti va taraqqiyotiga ta'sir yetuvchi ijtimoiy omillar. Ma'naviyat. Madaniyat. Qadriyatlar. Milliy g'oya.

Jamiyatning iqtisodiy hayoti

Jamiyatning iqtisodiy hayoti tushunchasi. Moddiy ishlab chiqarish jamiyat iqtisodiy hayotining asosi. Moddiy ishlab chiqarish tushunchasi. Texnika, uning

taraqqiyoti. Texnologiya. Texnik inqiloblar, ularning moddiy hayotga ta'siri. Texnika taraqqiyotida fanning tutgan o'ri. Fan-texnika inqilobi.

Moddiy iqtisodiy ishlab chiqarish usuli va uning tarkibiy tuzilishi. Ishlab chiqaruvchi kuchlar va ishlab chiqarish munosabatlari. Ishlab chiqaruvchi kuchlar va ularning tarkibi. Ishchi kuchi. Ishlab chiqarish vositalari. Ishlab chiqarish munosabatlari va uning o'ziga xos tomonlari. Mulkiy munosabat - ishlab chiqarish munosabatining asosi sifatida. Mulk tushunchasi. Mulk shakllari. Intellektual mulk. Bozor munosabatlariga o'tish sharoitida mulkchilikning xilma-xil shakllarini vujudga keltirishning ob'ektiv zarurligi. Tadbirkorlikni qullab quvvatlash, ishlab chiqarishning ilg'or usullarini hayotga tadbiiq yetish – mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlarning bosh maqsadi. 2021 yil – “Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi salomatligi yili”.

Umumiqtisodiy qonunlar - jamiyat taraqqiyotining hamma bosqichlarida, iqtisodiyotning aniq ijtimoiy shaklidan qat'i nazar, amal qiluvchi qonunlar ekanligi. Mehnat taqsimoti, jam g'arish, mehnat unumdorligining o'sib borishi, ehtiyojlamining yuksalishi, mehnat turlarining almashuvi, farovonlik qonunlari.

Jamiyat iqtisodiy hayotida amal qiladigan qonunlar. Ishlab chiqarish munosabatlarining ishlab chiqaruvchi kuchlar xarakteri va taraqqiyot darajasiga muvofiq kelishi qonuni va uning amal qilish xususiyatlari.

Bozor iqtisodi. Бозор ислохотлари. Mulkiy munosabatlar islohoti. Agrar islohot. Moliya-kredit tizimi islohoti. Ijtimoiy islohotlar. Tashqi iqtisodiy aloqalar islohoti. Huquqiy islohotlar.

Raqamli iqtisodiyot. «Рақамли Ўзбекистон–2030» стратегияси.

Iqtisodiy taraqqiyot va uning asosiy omillari. Mehnat. Ishchi kuchi. Energiya. Axborot. Mulkchilik.

2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasidagi “Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish” yo'nalishining dolzarb maslalarini.

2020 yil “Ilm-ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili” davlat dasturining mazmuni.

Jamiyatning ijtimoiy hayoti

Jamiyatning ijtimoiy hayoti tushunchasi. Jamiyatning ijtimoiy tarkibi va uning asosiy elementlari. Jamiyatning yetnik tarkibi. Urug'. Qabila. Elat. Millat. Milliy va millatlararo munosabatlar. Milliy hamjihatlik, millatlararo hamkorlik va hamjihatlik – ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyot omili.

Jamiyatning demografik tarkibi. Jamiyatning sinfiy tarkibi. Sinflar. Sinfiy munosabatlar. Stratalar. Mobillik ochiq demokratik jamiyat ijtimoiy hayotining o'ziga xos xususiyati. Aholining istiqomat joylariga ko'ra ijtimoiy tarkibi. Shahar aholisi. Qishloq aholisi. Shahar va qishloq orasidagi munosabatlar. Aholining ma'lumot va kasbga ko'ra tarkibi.

Ta'lim, uning jamiyatdagi o'ri.

2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasidagi “Ijtimoiy sohani rivojlantirish” yo'nalishida belgilangan chora va tadbirlar.

Jamiyatning siyosiy hayoti.

Jamiyatning siyosiy hayoti tushunchasi. Jamiyatning siyosiy tizimi. Siyosat. Siyosiy munosabatlar. Siyosiy ong. Siyosiy muassasa va tashkilotlar.

Davlat jamiyat siyosiy tizimining asosi. Davlatning jamiyat siyosiy hayotidagi funksiyalari.

Siyosiy partiyalar. Jamoat tashkilotlari, ijtimoiy harakatlar. Nodavlat, notijorat tashkilotlar, ularning jamiyat siyosiy tizimidagi o'рни. Boshqaruv, uning tarixiy ko'rinishlari. O'z-o'zidan boshqaruv. Maxsus boshqaruv. Davlat. Jamiyat siyosiy hayotida davlatning o'рни va roli. Demokratik davlat va uning o'ziga xos xususiyatlari. Demokratik huquqiy davlat tushunchasi. Huquqiy demokratik davlat.

Huquqiy demokratik davlat va erkin fuqarolik jamiyatini barpo etish – bosh strategik maqsadimiz. Demokratik davlatning inson huquqlari, erkinlari hamda manfaatlarining ro'yobga chiqarishdagi o'рни. Konstitutsiya – demokratik jamiyat siyosiy va huquqiy hayotini tashkil yetish takomillashtirishning muhim omili.

Jamiyatni modernizatsiyalash va ijtimoiy demokratik taraqqiyot. O'zbekistonda keng ko'lamli modernizatsiya islohotlari.

2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasidagi “Davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish”, “Qonun ustuvorligini ta'minlash va sud-huquq tizimini yanada isloh qilish”, “Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash, chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat yuritish” yo'nlislaridagi asosiy vazifalar.

Jamiyatning ma'naviy hayoti.

Jamiyatning ma'naviy hayoti. Ma'naviy hayotining tarkibiy yelementlari. Ma'naviy ehtiyoj. Ma'naviy munosabat. Ma'naviy ishlab chiqarish. Ma'naviy o'zlashtirish.

Jamiyat ma'naviy hayotida vorislik va yangilanish. Ijtimoiy ong – jamiyat ma'naviy hayotining asosi. Ijtimoiy ong strukturasi. Ijtimoiy va individual ong. Ijtimoiy ong sohalari. Kundalik va nazariy ong. Ijtimoiy ong darajalari. Ijtimoiy ruhiyat.

Ijtimoiy mafkura. Milliy g'oya va mafkura. Milliy mentalitet. Milliy g'oya va ijtimoiy taraqqiyot. Ijtimoiy ong shakllari. Axloqiy ong. Diniy ong. Siyosiy va huquqiy ong. San'at. Fan. Falsafa. Ma'naviyatning hozirgi zamon talqini. Ma'naviyat. Ma'naviy hayot. Ma'naviy tiklanish va taraqqiyot.

Ta'lim tizimini isloh qilish – jamiyat ma'naviy hayotini takomillashtirishning muhim omili.

Fan. Fan – ijtimoiy ongning shakli. Maxsus fanning o'ziga xos xususiyatlari. Fan-ilmiy bilimlar tizimi. Ilmiy faoliyat, uning o'ziga xos jihatlari. Fan – ijtimoiy institut. Fanlarning asosiy turkumlari. Fandagi differensiyatsiya va integratsiya jarayonlari.

Fanning vujudga kelishi va taraqqiyoti. Qadimgi Sharq mamlakatlarida ilmiy bilimlarning shakllanishi. Qadimgi Yunoniston fanning shakllanishi.

Markaziy Osiyoda ilmiy bilimlarning shakllanishi va taraqqiyoti. Xorazm Ma'mun akademiyasi olimlarining jahon fani taraqqiyotiga qo'shgan hissalar.

XVI – XVII asrlarda Yevropada fan. Fan taraqqiyotining tarixiy bosqichlari. Klassik fan. Noklassik fan, Postnoklassik fan.

Hozirgi zamon fani va uning o‘ziga xos xususiyatlari. Axborotlashgan jamiyat va fan.

O‘zbekistonda ilm-fan rivojlanishining asosiy yo‘nalishlari. Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi.

Madaniyat. Qadriyatlar.

“Madaniyat” tushunchasining paydo bo‘lishi. “Madaniyat”ga berilgan ta’riflar. «Madaniyat» tushunchasining talqinlari. Madaniyatning tarixiy, falsafiy, ijtimoiy, aksiologik va antropologik talqini.

Madaniyatning turlari: moddiy madaniyat; ma’naviy madaniyat; Moddiy va ma’naviy madaniyatning o‘zaro bog‘liqligi. Insoniyat taraqqiyotida moddiy va ma’naviy hayot uyg‘unligi. Ma’naviy faoliyat - moddiy madaniyat mahsuli sifatida. Din, san’at, huquq, siyosatning ma’naviy madaniyat shakllanishidagi roli. Axborot jamiyati madaniyati va uning ko‘rinishlari: internet; televidenie; radio; matbuot.

Madaniyatning inson ma’naviy qiyofasiga ta’siri. Madaniy munosabatlar va muloqotlar. “Madaniy faoliyat” tushunchasi va uning shakllari. Mehnat madaniyatining tarixiy rivojlanishi. Jismoniy va aqliy mehnat madaniyati.

Mutolaa madaniyati. Muomala madaniyati. Kundalik bilim egallashning madaniy asoslari. Maishiy turmush madaniyati. Xizmat ko‘rsatish madaniyati. Sport – jismoniy madaniyatni shakllantirishning zamonaviy vositasi. Madaniyatning sohalar bo‘yicha tasnifi; iqtisodiy madaniyat; siyosiy madaniyat; kasb mahorati madaniyati; pedagogik mahorat madaniyati; ekologik madaniyat.

Madaniyatning besh o‘lchovli modellari: bilim, ta’lim-tarbiya, qadriyatlar, boshqaruv, til.

Globalashuv jarayonida madaniyatga tahdidlar: “ommaviy madaniyat”.

O‘zbekiston madaniyat sohasidagi barcha huquqiy munosabatlarni tartibga soluvchi «Madaniy faoliyat va madaniyat tashkilotlari to‘g‘risida”gi qonunning qabul qilinishi (2021 yil, 6 yanvar)ning ahamiyati.

Qadriyatlar tushunchasining mazmuni. Qadriyatlar har bir millatning o‘tmishi, buguni va kelajagini oynadek ko‘rsatib turuvchi eng muhim omillardan biri. Qadriyatlar-ijtimoiy taraqqiyotning muhim omili. Qadriyatlarining o‘ziga xos jihatlari. Ijtimoiy jarayonlar ta’sirida kishilarning Qadriyatlar to‘g‘risidagi qarashlari o‘zgarib borishi.

Qadriyatlar tizimi va ko‘rinishlari. Milliy qadriyatlar. Milliy qadriyatlar har bir millatning tili, urf-odatlarini, tarixi, madaniyati, an’analarini, barcha moddiy va ma’naviy boyliklarini, iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy hayotining barcha tomonlarini o‘z ichiga qamrab olishi.

Umuminsoniy qadriyatlar jahon xalqlari uchun ijobiy ahamiyat kasb etuvchi, insoniyatning umumiy manfaatlariga mos keluvchi moddiy va madaniy hamda mezonlar majmuasi maqsad va intilishlarini o‘zida ifoda etishi. Umuminsoniy madaniy va ma’naviy qadriyatlar.

Moddiy-ma'naviy qadriyatlar. Axloqiy, ijtimoiy-siyosiy qadriyatlar. Mustaqillik va qadriyatlar. Insonning eng oliy qadriyat.

Kadriyatlarining jamiyatdagi o'rni. Globallashuv jarayonlari kuchayib borayotgan hozirgi davrda jamiyatning ijtimoiy tuzilishi, insoniyat hayoti va faoliyatining ko'p qirraligi bilan qadriyat shakllarining uzviy aloqadorligi.

Inson. Shaxs

Inson – ijtimoiy falsafaning o'rganish ob'ekti sifatida. Inson tushunchasi, mohiyati va mazmuni. Antropologiya – inson to'g'risidagi fan. Inson muammosining falsafa tarixida qo'yilishi. Antik davr falsafasida inson muammosi. Qadimgi Hindiston.Xitoy.

Markaziy Osiyoning qomusiy olimlari inson haqida. Tasavvuf falsafasi va insonning ruxiy-ma'naviy kamoloti. XVI-XIX asrlarda Markaziy Osiyoda shakllangan inson haqidagi qarashlar. Tasavvuf falsafasi inson haqida.

Qadimgi Yunon faylasuflarining inson haqidagi qarashlari.

O'rta asrlar G'arbiy Yevropa falsafasi insonning mohiyati to'g'risida.

G'arbiy Yevropa Uyg'onish davri falsafasida inson muammosining qo'yilishi. Inson va insonparvarlik g'oyalar.

XVII –XVIII asrlar G'arbiy Yevropa falsafasida inson muammosi va ma'rifatparvarlik g'oyalar.

Hozirgi davr G'arbiy Yevropa falsafasida inson muammosi. Yekzistensializm. Personalizm. Hozirgi zamon G'arb falsafasi insonning mohiyati to'g'risida.

XIX asr oxiri XX asr boshlarida Markaziy Osiyoda shakllangan inson, haqidagi qarashlar, jamiyatni insonparvarlashtirish g'oyalari.

Inson – biosotsial va ruhiy mavjudot. Insonda tabiiylik va ijtimoiylik. Inson hayotining mazmuni.

Inson, individ, shaxs, individuallik tushunchalari. Ularning o'ziga xosligi va ular orasidagi uzviy aloqadorlik.

Shaxsning mohiyati. Shaxs tillari. Shaxs haqidagi xozirgi zamon qarashlari. Shaxsning shakllanishida oila, mahalla, ta'lim-tarbiya muassasalarinin o'rni.

Erkin, mustaqil shaxs tushunchasi. Ma'naviyat va uning mustaqil shaxsning shakllanishidagi o'rni.

Jamiyat va shaxs

Jamiyat va shaxs, ularning uzviy birligi va aloqadorligi. Jamiyat va shaxs orasidagi o'zaro aloqadorlik haqidagi falsafiy qarashlar.

Jamiyatning shaxsga ta'siri: a) megamuhit; b) makromuhit; v) mikromuhit darajasida amalga oshishi.

Shaxsning shakllanishi u yashayotgan jamiyatdagi ijtimoiy-iktisodiy, ma'naviy va madaniy muxitning ta'sirida kechishi. Shaxsning jamiyatga ta'siri.

Shaxsning shakllanish omillari. Shaxs erkinligi va mas'uliyati. Tanlov erkinligi. Shaxsning tarixiy tiplari. Shaxsiy qaramlik. Mulkiy qaramlik. Qaram shaxs. Shaxs mustaqilligi. Mustaqil shaxs. Shaxsning erkinligi va mas'uliyati. Iqtisodiy erkinlik. Siyosiy erkinlik. Ma'naviy erkinlik.

Jamiyat va shaxs munosabatlarining konstitutsiyaviy asoslari.
Ijtimoiy taraqqiyotning hozirgi globallashuvi jarayonida shaxs va jamiyat munosabatlari muammosiga e'tiborning kuchayib borayotganligi.

Ijtimoiy taraqqiyot tabiiy-tarixiy jarayon sifatida.

Ijtimoiy taraqqiyot. Progress. Regress Ijtimoiy taraqqiyot tabiiy-tarixiy jarayon sifatida. Ijtimoiy taraqqiyot haqidagi qarashlar. Ijtimoiy taraqqiyotning davriylik nazariyasi. Ijtimoiy taraqqiyotni oddiy, chiziqli rivojlanish shakli sifatida tushunish. Ijtimoiy taraqqiyotning hozirgi zamon konsepsiyalari. Ijtimoiy taraqqiyotga formatsion yondashuv. Ijtimoiy taraqqiyotga sivilizatsiyali yondashuv.

Tarixiy jarayon muammosining hozirgi zamon falsafiy ta'limotlarida qo'yilishi va hal yetilishi. Arnold Toynbi qarashlari Karl Yaspers tarixiy jarayonlar mazmuni haqida. Karl Popper, Fridrix Nisshe, Osvald Shpenglerlarning ijtimoiy taraqqiyot to'g'risidagi qarashlari.

Ijtimoiy taraqqiyot qonunlari tushunchasi. Ijtimoiy qonunlarning ob'ektiv xarakteri. Ijtimoiy taraqqiyot qonunlarining o'ziga hos xususiyatlari. Ijtimoiy taraqqiyotda ob'ektivlik va sub'ektivlik. Ijtimoiy taraqqiyotning shakl va ko'rinishlari. Inqilobiy va tadrijiy taraqqiyot. Ijtimoiy inqilob tushunchasi. Ijtimoiy inqilobning tarixiy taraqqiyotdagi o'rni. Tadrijiy (evolyusion) taraqqiyot, uning o'ziga xos jihatlari.

Jamiyat hayotidagi beqarorlik va barqarorlik. Jamiyatni insonparvarlashtirish hozirgi zamon ijtimoiy taraqqiyotning asosiy yo'nalishi sifatida.

Ijtimoiy taraqqiyot sub'ektlari va harakatlantiruvchi kuchlari

Ijtimoiy ehtiyoj, manfaatlar va ularning ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni. Moddiy va ma'naviy yextiyojlar. Manfaat va yehtiyojlar – ijtimoiy taraqqiyotni harakatlantiruvchi kuchi. Ijtimoiy taraqqiyotning sub'ektlari tushunchasi. Xalq ommasi. Sinflar va millatlar.

Shaxsning tarixdagi o'rni. Ijtimoiy taraqqiyotda inson omili. 2017 yil Halq bilan muloqat va inson manfaatlari yil davlat dasturi. «Xalq ommasi» tushunchasi mazmuni. Xalq. Olomon. Ular orasidagi farq. Xalq ommasining ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni.

Sinflar va millatlar ijtimoiy taraqqiyot sub'ektlari sifatida. Ijtimoiy taraqqiyotga sinfiy yondashuvning cheklanganligi. Milliy ozodlik harakatlari va ijtimoiy taraqqiyot. Buyuk zot, tarixiy shaxs tushunchalari. Tarixda shaxsning o'rni. Fatalizm, volyuntarizm nazariyalari.

Ijtimoiy taraqqiyotda inson omili

Sivilizatsiya.

Sivilizatsiya, uning o'ziga xos xususiyatlari. sivilizatsiya xaqidagi falsafiy qarashlar. Sharq sivilizatsiyasi. G'arb sivilizatsiyasi.

Insoniyat – tarixning sub'ekti sifatida. Insoniyat taqdirining mushtarakligi. Hozirgi zamon jahon sivilizatsiyasi, uning o'ziga xos xususiyatlari.

Globalashuv va jahon. Insoniyat taqdiri masalasi. BMT ning Mingyillik rivojlanish maqsadlari Hozirgi davr: umumbashariy muammolar.

O'zbekistonning jahon sivilizatsiyasiga intergatsiyasi.

Har bir xalq millatning jahon sivilizatsiyasiga qo'shilib borishi qonuniy jarayon sifatida. Jahon xamjamiyati: ayrimlik, o'ziga xoslik, umumiylikning namoyon bo'lishi.

O'zbekiston xalqaro munosabatlarning sub'ekti. Jahon hamjamiyatining teng huquqli a'zosi. O'zbekiston tashqi siyosatining mohiyati, asosiy yo'nalishlari va tamoyillari. O'zbekistonning jahon xamjamiyatiga integratsiyasilashuvi: ikki yoqlama va ko'p yoqlama hamkorlik, iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy va madaniy hamkorlik

Xalqaro miqosda tinchlikni mustahkamlash va barqarorlikni ta'minlashda O'zbekistonning tutgan o'rni va roli. O'zbekistonning jahon hamjamiyatidagi nufuzining ortib borayotganligi. BMTning 75 sessiyasida Prezident Mirziyoevning so'zlagan nutqi.

Ijtimoiy bilish. Jamiyatni ilmiy bilish va boshqarish.

Bilish. Ilmiy bilish. Ijtimoiy bilish, uning mohiyati va uning o'ziga xos jihatlari. Ijtimoiy bilish tarkibi. Ijtimoiy bilish sub'ekti va ob'ekti. Ijtimoiy xaqiqatga yerishish – ijtimoiy bilishning maqsadi.

Jamiyatni ilmiy bilish. Ijtimoiy bilish va uning darajalari. Yempirik va nazariy bilish. Jamiyatni yempirik bilish. Yempirik bilish metodlari. Kuzatish. Ijtimoiy yeksperiment. Statistik usul. Manbalar, hujjatlar bilan ishlash.

Nazariy bilish va uning metodlari. Tarixiylik va mantiqiylik. Modellashtirish. Tarixiy analogiya. Ijtimoiy bashorat.

Ijtimoiy bilish to'g'risidagi nazariyalar. Naturalizm. Gumanitarizm. Ijtimoiy bilishni jamiyatni anglash, boshqarish va kelajak istiqbollarini aniqlashdagi o'rni.

FOYDALANILADIGAN DARSLIKLAR VA O'QUV QO'LLANMALAR RO'YXATI

Rasmiy hujjatlar

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi – T.: “O'zbekiston”, 2019
2. O'zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida” Qonuni.2017 yil 3 yanvar, O'RQ-419-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fpn sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni. 2020 yil 6 noyabr.

Rahbariy adabiyotlar

1. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik Uzbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent.: “Uzbekiston”, 2016.
2. Mirziyoev Sh.M. Milliy taraqqiyot yulimizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1-jild.-T.: “O'zbekiston”, 2017
3. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalkimiz bilan kuramiz. – T.: “O'zbekiston”, 2017.
4. Mirziyoev Sh.M. Milliy tiklanishdan milliy yuksalish sari.4-jild.- T.:“O'zbekiston”, 2020
5. Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston Strategiyasi. – T.: “O'zbekiston”, 2021
6. Karimov I.A. Asarlar to'plami.1-19 jildlar. – T.: “O'zbekiston”, 1996- 2011.
7. Karimov I.A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – T.: O'zbekiston, 2011. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat yengilmas kuch. – T.: “Ma'naviyat” 2008 .

Darslik, o'quv qo'llanmalar, monografiyalar, kitoblar, rsolalar

1. Abu Nasr Forobiy. Fozil odamlar shahri. – T., 2003
2. Avesto: tarixiy-adabiy yodgorlik. – T., “Sharq” 2001
3. Alekseev P.V. Sotsialnaya filosofiya. Moskva “PROSPEKT” 2003.
4. Axmedov D. A, Z.G'ofurov. mahalla-noyob qadriyat. – T., 2005
5. Barulin V.S. Sotsialnaya filosofiya. Moskva”FAIR-PRESS”,1999
6. Bilish falsafasi. – T., «Universitet» nashr., 2005
7. Danilyan O.G., Taranenko V.M.Filosofiya. Moskva .,“Eksmo”. 2005 .
8. Jaxon falsafasi tarixidan lavxalar. II qism – T., O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashr., 2004
9. Islomov Z. M. Fuqarolik jamiyati: kecha, bugun, ertaga. – T., 2002
10. Karimov I, Valieva S, Tulenova K. Ijtimoiy falsafa (uslubiy qo'llanma).- T., 2008
11. Komilov N. Tasavvuf yoki komil inson ahloqi. 1-kitob,- T., “Yozuvchi” nashriyoti, 1996
12. Qirg'izboev M Fuqarolik jamiyati: nazariya va xorijiy tajriba. – T.,”Yangi asr avlodi”, 2006

13. Mamatov X. Huquqiy madaniyat va O'zbekistonda fuqarolik jamiyatining shakllanish muammolari. T., 2005
14. Mustaqillik biz uchun o'zligimizni anglash, yurt tinchligi va barqarorligining inson manfaati ekanligi va farovonligining, biz qo'llagan demokratik jamiyat barpo j'tishning garovidir. – T., 2008
15. Narzulla Jo'raev. Tarix falsafasining nazariy asoslari. –T., “Ma'naviyat” 2008 yil.
16. Nizomul mulk. Siyosatnoma yoki Siyar ul-mulk.,- T., “Adolat”, 1997
17. Otamuratov S. Globallashuv va millat. – T.: 2008.
18. Otamuratov S. Globallashuv va millat. – T.: 2008.
19. Ochilova B., Axmedov T. Jamiyat va inson: daxldorlik va yuksalish omillari. Toshkent: “Ijod-Print”, 2020
20. Ochilova B., va b. Fuqarolik jamiyati sotsial mexanizmi va asoslari. Toshkent: “Tafakkur”, 2021
21. Ochilova B., Mamatqulov S. Ijtimoiy falsafa. T.: "Noshir". 2016.
22. Sulaymonova G. G'arb va Sharq – T., 2000
23. Temur tuzuklari. – T., G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1996
24. Tulenov J. Dialektika nazariyasi. T., «O'zbekiston» 2001
25. Tulenov J. Jamiyat falsafasi. Oltinchi bo'lim – T., 2001
26. Tulenova G. “Ma'naviy yetuklikdan ijtimoiy faollik sari” – T.: 2008.
27. Tulenova K. Predvidenie i real'nost.- T., “O'zbekiston milliy ensiklopediyasi” ilmiy nashr., 1998
28. Turaev B.O. “Borliq falsafasi”. – T.: “Falsafa va huquq instituti nashriyoti”, 2013 Krapivenskiy S.E. Sotsialnaya filofosiya. Moskva “Vlados” 1998.
29. Turaev B.O. “Ontologiya, gnoseologiya, logika va fan falsafasi muammolari”. Tanlangan asarlar. 1-tom, “O'zbekiston milliy kutbxonasi nashriyoti”, -T.: 2015
30. Turaev B.O. Borliq: mohiyati, shakllari, xususiyati. (Monografiya). T.: Falsafa va huquq instituti, 2011.
31. Turaev B.O. Falsafa tarixiga kirish. (O'quv metodik qo'llanma). Samarqand: Imom Buxoriy xalqaro markazi, 2010
32. Falsafa asoslari. – T., «O'zbekiston» NMIU, 2005 y.
33. Xorazm Ma'mun akademiyasi va uning dunyo ilm-fani taraqqiyotidagi o'rni. – T., 2007
34. Choriev A. Inson falsafasi. – T., 2006
35. Sharifxo'jaev M. O'zbekistonda ochiq fuqarolik jamiyatining shakllanishi. – T., “Sharq”, 2003
36. Shermuxammedova N. Falsafa.T., 2021
37. Yaxshilikov J.Ya. Ijtimoiy taraqqiyotda fan-texnikaning o'ziga xos xususiyatlari. Globallashuv sharoitida falsafa va milliy g'oyaning dolzarb masalalari. Toshkent., 2014
38. Yaxshilikov J.Ya., Muxammadiev N.Ye. Milliy g'oya va mafkura. (Monografiya). T.: “Fan”, 2015
39. Yaxshilikov M.Ya., Muxammadiev N.Ye. Falsafa.Samarqand, SamDU. 2021